

Софийски университет „Св. Климент Охридски”
Факултет по класически и нови филологии
Катедра „Португалистика и лузофонски изследвания“

ПРОГРАМА
за
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ
СПЕЦИАЛНОСТ
„ПОРТУГАЛСКА ФИЛОЛОГИЯ“
ОКС „БАКАЛАВЪР“

2025/2026 г.

ПИСМЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

Писменият изпит е с обща продължителност 4 часа, които се отчитат след приключването на диктовката, и съдържа следните компоненти:

- Диктовка (около 1000 знака).

С този елемент от писмения държавен изпит се проверява комплексната езикова компетентност за слушане с разбиране и писмено изразяване. Проверяват се фонологичното съзнание и перцептивните умения на студентите да възприемат фонологични, морфосинтактични и лексикални структури, както и нивото на езикова култура, правопис и грамотност на португалски език.

За погрешно изписана дума на диктовката се отнемат 0,30 от оценката; за неправилно поставено или липсващо ударение се отнемат 0,15.

- Превод от португалски на български език (около 1000 знака).
- Превод от български на португалски език (около 1000 знака).

Преводите проверяват уменията на студентите за предаване на текст от португалски на български и от български на португалски език. Преводните текстове трябва достоверно да представят смисъла и да отразяват стила на оригинала, като съблюдават лексикалните, граматическите и стилистичните особености на целевия език, както и да спазват неговите пунктуационни правила.

Представените от студентите преводи на държавния изпит се оценяват по следните критерии:

Вид грешка	Размер на санкцията	Пояснение:
Лексикална грешка	0,30	непреведена, погрешно преведена дума
Лексикална неточност	0,15	денотативно или стилистично неадекватен преводен избор, който само частично отразява контекстуалните семи на търсената дума
Грамматическа грешка – еднократна, лека	0,15	еднократна граматическа грешка, оценена като лека, когато е свързана с неправилен словоред, липса на съгласуване между съществителни и прилагателни в именна синтаagma, между подлог и сказуемо в изречението, неправилно словообразуване и парадигма на частите на речта, неправилна употреба на предлози и съюзи
Грамматическа грешка – многократна, лека	0,30	повтарящи се, еднотипни граматически грешки, оценени като леки по горния коментар, може да се санкционират сумарно
Грамматическа грешка – еднократна, тежка	0,30	еднократна граматическа грешка, оценена като тежка, когато е свързана с несъгласуване на глаголните времена в сложна предикация, грешен избор на модална форма
Грамматическа	0,50	повтарящи се, еднотипни граматически грешки,

грешка – многократна, тежка		оценени като тежки по горния коментар, може да се санкционират сумарно
Синтактична грешка – лека	0,50	непреведена, погрешно преведена или неразбираемо предадена предикация с обхват и смисъл, съответстващ на просто изречение
Синтактична грешка – тежка	1,00	непреведена, погрешно преведена или неразбираемо предадена предикация с обхват и смисъл, съответстващ на сложно изречение
Правописна грешка	0,15	Санкционират се правописните грешки на португалски и на български език.
Пунктуационни неточности – 2 бр.	0,15	Санкционират се пунктуационните неточности на португалски и на български език.

• Тема по избор от областта на езикознанието или литературознанието

Всяко задание включва по две теми за избор от съответното направление (две по езикознание и две по литературознание).

Темата се развива на португалски език. При избор на тема от областта на езикознанието на писмения изпит, на устния изпит студентът е длъжен да изтегли тема от областта на литературознанието и обратно.

Темите от областта на португалското езикознание включват фонология, морфология, синтаксис, лексикология и диахронни аспекти на португалския език. Изисква се изложението да бъде свързано с конкретната тема, като в него се разгледат формалните, семантичните и функционалните характеристики на засегнатите граматични явления. Очаква се изложението да бъде подредено, изчерпателно и подкрепено с езикови примери, изказано на правилен португалски език, като се съблюдава утвърдената терминология. Изложението трябва да показва езикова компетентност за изграждане на самостоятелен писмен и устен текст, лингвистични познания по португалско езикознание, умение и зрелост да се разсъждава свързано и комплексно за всички нива на португалската граматика и добра езикова култура на португалски език. Поставя се положителна оценка на работата, ако е представена поне половината от съдържанието на изтеглената тема.

Темите от областта на португалоезичните литератури включват португалска литература, бразилска литература и африкански португалоезични литератури. Изисква се изложението да бъде свързано с конкретната тема, като в него се разгледат историко-културните, естетическите, периодизационните, жанровите, тематичните и формално-стилистичните характеристики на застъпените в темата литературни явления. Очаква се изложението да бъде подредено, изчерпателно и подкрепено с примери от конкретни литературни произведения, да е оформено на правилен португалски език, като се съблюдава утвърдената терминология. Изложението трябва да показва езикова компетентност за изграждане на самостоятелен писмен и устен текст, литературоведски познания по португалоезични литератури, умение и зрелост да се разсъждава свързано и комплексно за всички периоди и жанрове в развитието на португалоезичните литератури и добра езикова култура на португалски език. Поставя се положителна оценка на работата, ако е представена поне половината от съдържанието на изтеглената тема.

Оценката от писмения изпит е комплексна.

УСТЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

Устният изпит включва следните компоненти:

- Анализ и коментар върху текстовете от писмения изпит (преводите, темата).
- Превод и анализ на кратък непознат текст (до 10 реда).
- Изложение по тема от програмата за държавен изпит, изтеглена с жребий.

Ако на писмения изпит студентът е избрал тема от областта на езикознанието, на устния изпит трябва да изтегли тема от областта на литературознанието и обратно.

Общите изисквания за изложението по тема от областите Езикознание и Литературознание са същите като посочените за писмения изпит.

- Практическо задание, свързано с изтеглената тема.

Оценката от устния изпит е комплексна.

ЕЗИКОЗНАНИЕ

1. Историческо развитие на португалския език в контакт с други езици от зараждането му до наши дни в Европа и света. Субстрати, суперстрати и адстрати.
2. Етапи в историята на португалския език. Основни характеристики. Разпространение на португалския език по света. Диатопични варианти и диахронно развитие.
3. Характеристики на гласните звукове в съвременния португалски език.
4. Характеристики на съгласните звукове в съвременния португалски език.
5. Семантични и формални отношения в лексиката: синонимия и антонимия; паронимия, омонимия; хиперонимия и хипонимия.
6. Съществително име
Формални и функционално-семантични характеристики. Класификация.
7. Прилагателно име.
Формални и функционално-семантични характеристики.
Класификация.
8. Местоимение
Формални и функционално-семантични характеристики. Класификация.
9. Глагол.
Формални и функционално-семантични характеристики. Класификация.
Вербална синтагма.
10. Глагол. Темпорални категории.
Формални и функционално-семантични характеристики.
11. Глагол. Категорията наклонение. Статус на императива и кондиционала.
Формални и функционално-семантични характеристики.
12. Глагол. Аспектуалност. Нелични глаголни форми.
Лексико-семантични, граматични и синтактични начини за изразяване на аспекта.
13. Глагол. Залог на глагола.
Формално и функционално-семантични характеристики.
14. Наречие.
Формално и функционално-семантични характеристики.
15. Понятие за изречение.
Основни признаци и строеж. Словосъчетание. Типология на изречението.
16. Просто изречение.
Класификация на простото изречение. Части на изречението.
17. Просто изречение.
Семантични роли. Темо-рематични аспекти.

18. Сложно изречение.
Съюзно и безсъюзно свързване. Видове съчинени изречения.
19. Сложно изречение.
Видове подчинени изречения.

БИБЛИОГРАФИЯ

- BAGNO, M. *Gramática Pedagógica do Português Brasileiro*. São Paulo, Parábola Editora, 2016.
- BANZA, A.P, Gonçalves, M.F. *Roteiro de História da Língua Portuguesa*. Évora, Universidade de Évora, 2018.
- BARBOSA, J.M. *Introdução ao Estudo da Fonologia e Morfologia do Português*, Livraria Almedina, Coimbra, 1994
- BARROSO, H. *O Aspecto Verbal Perifrástico em Português Contemporâneo*. Porto, Porto Ed., 1994.
- BARROSO, H. *Forma e Substância da EXPRESSÃO da Língua Portuguesa*. Coimbra, Almedina, 1999.
- BASILIO, M. *Teoria Lexical*. São Paulo, Ed. Ática, 1989.
- BECHARA, E. *Moderna gramática portuguesa*. 37ª ed. Editora Nova Fronteira / Editora Lucerna, Rio de Janeiro, 2009.
- BORBA, Fr. da S. *Teoria Sintática*. São Paulo, Ed. T.A. Queiroz, 1979.
- CAMARA, J. M. Jr. *Estrutura da Língua Portuguesa*. Petrópolis, 1999.
- CASTELEIRO, J.M. *A Língua e a sua Estrutura*. Universidade de Lisboa, 1994.
- CASTILHO, A. De T. de, Elias, V. M. *Pequena Gramática do Português Brasileiro*. São Paulo, Editora Contexto, 2019.
- CASTILHO, A. De T. de. *Nova Gramática do Português Brasileiro*. São Paulo, Editora Contexto, 2019.
- CASTRO, I. *Curso de História da Língua Portuguesa*. Lisboa, Universidade Aberta, 1991.
- CASTRO, I. *Introdução à história do Português. Geografia da Língua. Português antigo*. Lisboa, Edições Colibri, 2004.
- CHERGOVA, V. «Particularidades do Sistema Verbal Português no Indicativo», in *Étude Romanes de Brno*, nº 30, 1, 2009, pp. 197-209. Disponível em: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/114840>
- CHERGOVA, V. «A configuração das relações temporais nos subsistemas da subjectividade e da não subjectividade do português contemporâneo», in *Horizontes do saber filológico*. Sófia, Editora Universitária "Sveti Kliment Ohridski", 2014, pp. 107-117. Disponível em: https://www.academia.edu/31905047/Configura%C3%A7%C3%A3o_das_rela%C3%A7%C3%B5es_temporais_nos_subsistemas_da_subjetividade_e_da_n%C3%A3o_subjetividade_do_verbo_portugu%C3%AAs
- COSERIU, E. *O Homem e a sua Linguagem*. Rio de Janeiro, 1987.
- CUNHA, C., CINTRA, L. *Nova Gramática do Português Contemporâneo*. Lisboa, 1984.
- FARIA, I.H. et al. *Introdução à Linguística Geral e Portuguesa*. Lisboa, Caminho, 1996.
- KURY, A. de G. *Novas Lições de Análise Sintática*. São Paulo, Ática, 1985.

- LOPES, Ed. *Fundamentos da Linguística Contemporânea*. São Paulo, Ed. Cultrix, 1995.
- MATEUS, M.H.M. *Gramática da Língua Portuguesa*. Coimbra, Almedina, 1983.
- MATEUS, M.H.M. et al. *Gramática da Língua Portuguesa*. Lisboa, Caminho, 2004.
- MATEUS, M. H. M., I. Falé, M. J. Freitas. *Fonética e Fonologia do Português*. Lisboa, Universidade Aberta, 2005.
- PAIVA RAPOSO, E. B., Bacelar do Nascimento, M. F., Coelho da Mota, M. A., Segura, L., Mendes, A. (org.). *Gramática do Português*. Vol. I. Lisboa, Fundação Calouste Gulbenkian, 2013.
- PAIVA RAPOSO, E. B., Bacelar do Nascimento, M. F., Coelho da Mota, M. A., Segura, L., Mendes, A. (org.). *Gramática do Português*. Vol. II. Lisboa, Fundação Calouste Gulbenkian, 2013.
- PAIVA RAPOSO, E. B., Bacelar do Nascimento, M. F., Coelho da Mota, M. A., Segura, L., Andrade, A. (org.). *Gramática do Português*. Vol. III. Lisboa, Fundação Calouste Gulbenkian, 2020.
- RIO-TORTO, Gr. Et al. *Gramática derivacional do Português*. 2ª ed. Coimbra, Imprensa da Universidade de Coimbra, 2016.
- TEYSSIER, P. *História da Língua Portuguesa*. Lisboa, Livraria Sá da Costa Editora, 1997.
- TODOROV, T., O. Ducrot. *Dicionário das Ciências da Linguagem*. Lisboa, Dom Quixote, 1991.
- VÁRIOS AUTORES. *Gramática do Português. Volume III*. (org. Eduardo Buzaglo Paiva Raposo, Maria Fernanda Bacelar do Nascimento, Maria Antónia Coelho da Mota, Luísa Segura, Amália Mendes e Amália Andrade). Fundação Calouste Gulbenkian, Lisboa, 2020.
- VAZQUEZ CUESTA, P., Mendes da Luz, M. A. *Gramática da Língua Portuguesa*. Lisboa, Edições 70, 1989.
- VILELA, M. *Gramática de Valências: teoria e aplicação*. Coimbra, Almedina, 1992.
- VILELA, M. *Estudos de Lexicologia do Português*. Coimbra, Almedina, 1994.
- VILELA, M. *Gramática da Língua Portuguesa: Gramática da Palavra, Gramática da Frase, Gramática do Texto/Discurso*. Coimbra, Almedina, 1999.
- МАНГАЧЕВА, Д. *Реализация на подбудителния изказ в съвременния португалски книжовен език*. София, УИ „Свети Климент Охридски”, 2011.
- ЧЕРГОВА, В. *Конюнктивният имперфект в съвременния португалски език*. София, УИ „Свети Климент Охридски”, 2012.
- ЧЕРГОВА, В. *Категориална организация на подсистемата на португалския индикатив*. София, УИ „Свети Климент Охридски”, 2016.

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

1. Зараждане на португалската литература през Средновековието. Развитие на жанровете, основни черти и представители.
2. Поезията, прозата и драматургията в Португалия през епохата на Ренесансовия класицизъм. Характерни черти и главни представители.
3. Развитие на поезията, прозата и драматургията през епохата на Барока в Португалия. Тенденции и главни представители.
4. Португалската литература през епохата на Неоκласицизма. Характерни черти и представители.
5. Поезията, художествената проза и драматургията в Португалия през епохата на Романтизма. Основни характеристики, творчески поколения и представители.
6. Развитие на литературните жанрове в Португалия през епохата на Реализма и Натурализма. Основни черти и главни представители.
7. Символизъмът в португалската литература. Характерни черти и представители.
8. Първият и вторият Модернизъм в португалската литература. Основни течения и главни представители.
9. Португалската литература през втората половина на XX век и началото на XXI век. Основни жанрови тенденции и главни представители.
10. Зараждане на бразилската литература през колониалния период. Барокът в бразилската литература. Основни черти и главни представители.
11. Развитие на бразилската литература през епохата на Неоκласицизма. Характерни черти и представители.
12. Поезията, художествената проза и драматургията в Бразилия през епохата на Романтизма. Основни характеристики, течения и представители.
13. Развитие на поезията, художествената проза и драматургията в Бразилия през епохата на Реализма и Натурализма. Основни черти и главни представители.
14. Бразилската литература през епохата на Символизма. Характерни черти и представители.
15. Поезията и художествената проза на бразилския Модернизъм. Характерни черти и главни представители.
16. Развитие на бразилската литература през втората половина на XX век и началото на XXI век. Основни течения и главни представители.

17. Особености на развитието на анголската поезия и проза в периодите на Формиране и Национализъм (1948-1971). Основни представители и произведения.
18. Идеите на кабовердианизма и културното пробуждане на креолското в художественото творчество на интелектуалците около списание „Кларидаде“.
19. Националните поети на Мозамбик и развитието на повествованието в мозамбикската литература от 1945 до 1975 г.

БИБЛИОГРАФИЯ

- AA.VV. *História da Literatura Brasileira* (3 volumes). Lisboa, Publicações Alfa, 2001-.
- BOSI, Alfredo. *História Concisa da Literatura Brasileira*, 3.ª ed. São Paulo, Ed. Cultrix, 1991.
- BUESCU, Helena Carvalhão (coord. científica geral). *Literatura-Mundo Comparada. Perspetivas em Português. Parte I – Mundos em Português (vols. I e II)*. Ed. Tinta da China, Lisboa, 2018.
- BUESCU, Maria Leonor Carvalhão. *Literatura Portuguesa Clássica*. Lisboa, Universidade Aberta, 1992.
- BUESCU, Maria Leonor Carvalhão. *Literatura Portuguesa Medieval*. Lisboa, Universidade Aberta, 1993.
- COELHO, Jacinto do Prado (dir.). *Dicionário das Literaturas Portuguesa, Galega e Brasileira e de Estilística Literária*, 5 vols.. Porto, Figueirinhas, 1987.
- COUTINHO, Afrânio (dir.) e COUTINHO, Eduardo de Faria (co-dir.). *A literatura no Brasil* (6 vols.), 4.ª ed., São Paulo: Global, 1997.
- COUTINHO, Afrânio. *Conceito de Literatura Brasileira*, 4.ª ed., Ed. Vozes, Petrópolis, 2014.
- DIAS, Aida Fernanda. *História Crítica da Literatura Portuguesa [Idade Média]*, vol. I. Lisboa, Ed. Verbo, 1998.
- FERREIRA, Manuel. *Literaturas Africanas de Expressão Portuguesa*. São Paulo: Ed. Ática, 1987.
- LARANJEIRA, Pires. *Literaturas Africanas de Expressão Portuguesa*. Lisboa: Universidade Aberta, 1995.
- LOPES, Óscar e António José SARAIVA. *História da Literatura Portuguesa*, 17.ª ed. corrig. e atual. Porto Ed., Porto, 2017.
- MACHADO, Álvaro Manuel. *Dicionário de Literatura Portuguesa*. Lisboa, Ed. Presença, 1996.
- MARGARIDO, Alfredo. *Estudos sobre Literaturas das Nações Africanas de Língua Portuguesa*. Lisboa: A Regra do Jogo, 1980.
- PEREIRA, José Carlos Seabra. *História Crítica da Literatura Portuguesa [Do Fim-de-Século ao Modernismo]*, vol. VII. Lisboa, Ed. Verbo, 1995.
- PIRES, Maria Lucília Gonçalves, CARVALHO, José Adriano de. *História Crítica da Literatura Portuguesa [Maneirismo e Barroco]*, vol. III. Lisboa, Ed. Verbo, 2001.
- REIS, Carlos (coord.). *Literatura Portuguesa Moderna e Contemporânea*. Lisboa, Universidade Aberta, 1990.

- REIS, Carlos e António Apolinário LOURENÇO. *História Crítica da Literatura Portuguesa, vol. VIII: Modernismo*. Ed. Verbo, Lisboa, 2015.
- RIBEIRO, Maria Aparecida. *Literatura Brasileira*. Lisboa, Universidade Aberta, 1994.
- RIBEIRO, Maria Aparecida. *História Crítica da Literatura Portuguesa [Realismo e Naturalismo]*, vol. VI. Lisboa, Ed. Verbo, 1994.
- SEABRA PEREIRA, José Carlos. *História Crítica da Literatura Portuguesa. Vol. VII: Do Fim-de-Século ao Modernismo*. Verbo, Lisboa, 1995.
- STEGAGNO-PICCHIO, Luciana. *História da Literatura Brasileira, 2.ª ed. rev. e ampl.* Rio de Janeiro, Lacerda Ed., 2004.
- АНДРЕЕВА, Я. *Прочити на португалската литература*. С., 2010.
- АНДРЕЕВА, Я. (съст.) *Antologia da Literatura Portuguesa. Vol. I: Idade Média, Humanismo e Classicismo renascentista*. С., 2023.
- АНДРЕЕВА, Я. (съст.) *Antologia da Literatura Portuguesa. Vol. II: Maneirismo, Barroco e Neoclassicismo*. С., 2011.
- АНДРЕЕВА, Я. *Литературни прочити на миграцията*. С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2017.